

به نام خدا

سنجش کنش‌های اجرایی

مقیاس نارساکنش‌وری اجرایی بارکلی

فرم کودک نوجوان BDEFS-CA

تألیف

دکتر علی مشهدی

(استاد روان‌شناسی دانشگاه فردوسی مشهد)

دکتر زهرا حسینی زاده ملکی

دکتر جعفر حسینی

(دانشیار روان‌شناسی دانشگاه خوارزمی)

دکتر سید کاظم رسول‌زاده طباطبایی

(دانشیار روان‌شناسی دانشگاه فردوسی مشهد)

انتشارات فرا انگیزش

عنوان و نام پدیدآور	سنجش کنش‌های اجرایی: مقیاس نارساکنش‌وری اجرایی بارکلی فرم کودک نوجوان BDEFS-CA / تالیف علی مشهدی... و دیگران.
مشخصات نشر	مشهد: فرا انگیزش، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	۱۶۸ ص.
شابک	978-600-8694-98-4
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	تالیف علی مشهدی، زهرا حسین‌زاده‌ملکی، جعفر حسنی، سیدکاظم رسول‌زاده طباطبایی.
عنوان دیگر	مقیاس نارساکنش‌وری اجرایی بارکلی فرم کودک نوجوان BDEFS-CA
موضوع	کارکردهای اجرایی (روان‌شناسی عصبی)
موضوع	Executive functions (Neuropsychology)
موضوع	روان‌شناسی عصبی -- آزمون‌های کودکان
موضوع	Neuropsychological tests for children
موضوع	کودکان -- آسیب‌شناسی روانی Child psychopathology
موضوع	نوجوانان -- آسیب‌شناسی روانی Adolescent psychopathology
شناسه افزوده	مشهدی، علی، ۱۳۵۷ -
رده بندی کنگره	۳۶۰ QP
رده بندی دیویی	۸/۶۱۲
شماره کتابشناسی ملی	۷۵۶۴۰۲۶
وضعیت رکورد	فیا

انتشارات فرا انگیزش

Faraangizesh@yahoo.com پست الکترونیکی

سنجش کنش‌های اجرایی: مقیاس نارساکنش‌وری اجرایی بارکلی فرم کودک و نوجوان
تألیف: دکتر علی مشهدی، دکتر زهرا حسین‌زاده‌ملکی، دکتر جعفر حسنی، دکتر سیدکاظم رسول‌زاده طباطبایی
ناشر: فرا انگیزش

نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۰

تعداد صفحات: ۱۶۸ صفحه وزیری

تیراژ: ۵۰۰ جلد

صفحه‌آرایی: محمد سالاری (۰۹۱۵۳۰۰۹۸۲۸)

چاپ و صحافی: سپنتا

قیمت: ۵۰۰۰۰ تومان

ISBN: 978-600-8694-98-4

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۶۹۴-۹۸-۴

مشهد- خیابان سعدی- پاساژ مهتاب- طبقه منهای دو- نشر فرا انگیزش

تلفن: ۳۲۲۲۷۸۶۳ - ۰۵۱)۳۲۲۴۰۷۶۸

حق چاپ محفوظ است

فهرست مطالب

۷	پیشگفتار مؤلفان
۹	فصل اول: کنش‌وری اجرایی
۱۰	تاریخچه کنش‌وری اجرایی به عنوان یک سازه نظری و بالینی
۱۳	مروری بر تعاریف کنش اجرایی
۱۶	جایگاه کنش‌وری اجرایی
۱۸	مؤلفه‌های کنش‌های اجرایی
۲۰	سزمان‌دهی / برنامه‌ریزی / مدیریت زمان
۲۱	حفظه کاری
۲۷	حافظه کاری غیرکلامی
۲۸	توجه پایدار
۲۹	بازداری
۳۰	تنظیم تغییر / انعطاف‌پذیری شناختی
۳۴	الگوهای تبیینی کنش‌وری اجرایی
۳۵	برداشت خودکار و کنترل شده
۳۵	کنترل شناختی
۳۶	سامانه توجه نظارتی
۳۶	اجرایی مرکزی
۳۶	الگوی یکبارچه
۳۶	الگوی بارکلی
۳۷	تحول کنش‌های اجرایی
۴۱	جمع‌بندی

۴۳	فصل دوم: سنجش کنش‌وری اجرایی
۴۵	آزمون‌ها و مقیاس‌های درجه‌بندی سنجش کنش‌وری اجرایی
۴۶	نقدی بر آزمون‌های سنجش کنش‌وری اجرایی
۵۱	نقدی بر مقیاس‌های درجه‌بندی سنجش کنش‌وری اجرایی
۵۷	مجموعه‌های اندازه‌گیری کنش‌های اجرایی
۵۷	مجموعه خودکار آزمون عصب‌روانشناختی کمبریج (CANTAB)
۵۸	سامانه سنجش شناختی (ویرایش دوم)
۵۹	درجه‌بندی کنش‌وری اجرایی دیلیس (D-REF)
۶۰	سیاهه‌ی جامع کنش‌وری اجرایی (CEFI)
۶۱	پرستنامه کنش‌وری اجرایی کودکان (CHEXI)
۶۲	سیاهه‌ی درجه‌بندی رفتاری کنش‌های اجرایی (BRIEF)
۶۴	مقیاس نارسایی کنش‌وری اجرایی بارکلی (BDEFS)
۶۴	جمع‌بندی
۶۷	فصل سوم: تدوین و توسعه BDEFS-CA
۶۷	نظریه‌ی چندرنگه‌ای بارکلی
۷۱	نظریه‌ی فنوتیپ گسترده بارکلی
۷۵	توجه خود فرمانی شده (خودآگاهی)
۷۶	خود مهارگری (بازداری اجرایی)
۷۷	حس کردن برای خود (حافظه‌ی کاری غیرکلامی)
۷۸	گفتار با خود (حافظه‌ی کاری کلامی)
۷۹	ارزیابی خود فرمانی شده (هیجان‌انگیزه برای خود)
۸۰	بازی خود (بازسازی)
۸۱	سایر استنتاج‌ها از این نظریه
۸۵	ملاحظات تحولی در الگوی بارکلی
۸۸	تاریخچه‌ی تدوین BDEFS-CA
۹۲	شناسایی ابعاد زیربنایی EF در فعالیتهای زندگی روزمره
۹۵	تهیه و تدوین (انطباق یابی) BDEFS-CA نسخه فارسی
۹۸	جمع‌بندی
۹۹	فصل چهارم: نمونه معرف و ویژگی‌های آن
۱۰۲	شرکت کنندگان
۱۰۵	فصل پنجم: اجرا، نمره‌گذاری و تفسیر
۱۰۵	اهداف و جمعیت مناسب برای BDEFS-CA
۱۰۶	نحوه اجرا
۱۰۶	نمره‌گذاری

پیشگفتار مؤلفان

تعداد بسیاری از افراد در سراسر دنیا به اختلال‌هایی مبتلا هستند که سلامت روان آنان را تحت‌الشعاع قرار می‌دهد؛ یافته‌های پژوهشی همواره نشان داده است که ارائه مداخلات به موقع، می‌تواند از شکل‌گیری پیامدهای نامطلوب ممانعت کند؛ تا به‌تنها فرد را از آسیب‌های بیش‌تر مصون بسازد، بلکه از هزینه‌های مادی و معنوی تحمیل‌شده به جوامع نیز بکاهد. با این وجود، ارائه مداخله‌های به موقع، منوط به تشخیص مشکل و تعیین ابعاد آن به ویژه نیازهای منحصر به فرد اشخاص در فرهنگ‌های گوناگون خواهد بود. از این روست که "سنجش" در زمره اولویت‌های اصلی در هر حوزه مطالعات روان‌شناختی قرار دارد.

در هر زمینه‌ای از مطالعات علمی، کیفیت سنجش، مستقیماً با کیفیت ابزارهایی که به منظور گردآوری داده‌ها استفاده می‌گردد، مرتبط است؛ مسلماً هر چه ابزاری کارآمدتر باشد، نتایج به دست آمده از به‌کارگیری آن نیز از دقت و قابلیت اطمینان بیش‌تری برخوردار خواهد بود. از این رو، اعتبار ابزارهای مورد استفاده، بیانگر کیفیت یافته‌های حاصل از پژوهش و یا کارآزمایی بالینی است که منجر به اتخاذ تصمیمات مناسب و افزایش غنای خدمات ارائه شده می‌شود؛ بنابراین، سنجش روان‌شناختی، حیطه حائز اهمیتی است که می‌تواند حتی تعیین‌کننده سرانجام مداخله باشد. سنجش به ویژه در سنین کودکی و نوجوانی، موضوعی حیاتی و در عین حال دشواری است که تفاوت‌های فرهنگی می‌تواند پیچیدگی آن را مضاعف نماید. در این گروه سنی، مبتنی بر دستورالعمل‌های موجود، توصیه می‌شود که اطلاعات از طریق منابع متفاوت (والدین، مربیان و معلمان، مراقبان و خود کودک یا نوجوان) جمع‌آوری شود. در نتیجه، رویکرد ارجح، توجه هم‌زمان به مراقبان اصلی کودک و نوجوان، همچنین تمرکز بر کنش‌وری روزمره در بستر فرهنگی است.

زیربنای بسیاری از رایج‌ترین مشکلات سلامت روان، با نارساکنش‌وری اجرایی مرتبط است، مشکلات و اختلال‌های مرتبط با این نارسایی، حوزه‌های گوناگون زندگی کودک و نوجوان را تحت‌الشعاع قرار

می‌دهد که تا بزرگسالی و بلکه در گستره عمر تداوم می‌یابند و در عین حال، بار قابل‌توجهی را به جوامع تحمیل می‌کند. با وجود ضرورت ارائه مداخله‌های به موقع، شکاف قابل‌توجهی در ارائه خدمات سلامت روان برای این نارسایی‌ها به کاستی‌های فرآیند سنجش کنش‌وری اجرایی وابسته است و ارائه مداخله‌های به موقع را دشوارتر می‌سازد. با در نظر گرفتن دشواری‌های ذکر شده جهت سنجش کنش‌وری اجرایی، وجود ابزارهای مرتبط که با بافت فرهنگی کشور تطابق داشته باشد برای ارائه مداخلات مؤثر و به موقع ضروری است.

کتاب حاضر، حاصل اجرای یک طرح ملی با حمایت صندوق حمایت از پژوهشگران و فناوران کشور (طرح پژوهشی شماره 96007286) و بخشی از دیگر مطالعاتی است که توسط این گروه پژوهشی صورت گرفته است؛ هدف از نگارش این کتاب، دسترسی درمانگران، استادان، پژوهشگران، دانشجویان و دیگر علاقه‌مندان، به ابزاری معتبر برای پیشبرد اهداف پژوهشی یا بالینی است؛ همچنین هدف دیگر فراهم نمودن اطلاعاتی مختصر و در عین حال ضروری جهت آشنایی تخصصی با مفهوم کنش‌وری اجرایی به زبانی ساده و علمی بوده است. بدین ترتیب، در این راهنما، تاریخچه، ویژگی‌های روان‌سنجی، داده‌های هنجاری، نمره دهی، تفسیر و نحوه به‌کارگیری بالینی مقیاس نارسایی کنش‌وری اجرایی بارکلی - نسخه‌ی کودک و نوجوان^۱ (BDEFS-CA)، ارائه شده است.

این راهنما، با مقدمه‌ای کوتاه در مورد مفهوم EF در عصب‌روانشناسی آغاز می‌شود. سپس به تاریخچه‌ی تدوین BDEFS اولیه و پیشرفت‌های آن تا به امروز می‌پردازد. در سایر فصل‌ها اطلاعاتی درباره‌ی اعتبار، روایی تحلیل عاملی، داده‌های هنجاری، کاربرد بالینی، به همراه دستورالعمل‌هایی برای نمره‌گذاری و تفسیر مقیاس‌ها ارائه شده است. بر اساس اطلاعات موجود، استفاده از این مقیاس در شرایط مختلف، از جمله در کار بالینی با بزرگسالان و یا والدین کودکانی که ممکن است نارسایی EF داشته باشند، در پژوهش‌هایی که با هدف خاص ارزیابی نارسایی‌های EF انجام می‌شوند، در کوشش‌های درمانی به عنوان نتیجه‌ای برای پاسخ به مداخله‌های متمرکز بر کودک و والد که بر EF کودک تمرکز دارند یا در محیط‌های آموزشی و شغلی که غربال‌گری از نظر نارسایی‌های احتمالی EF هدفی مهم به حساب می‌آید، توصیه می‌شود. امیدواریم که این کتاب برای متخصصان بالینی، استادان، دانشجویان رشته‌های روان‌شناسی و روان‌پزشکی و نیز تمام کسانی که در حوزه روان‌درمانگری فعالیت می‌کنند به عنوان یک منبع علمی در امر آموزش و نیز درمان مورد استفاده واقع شود.

دکتر علی مشهدی استاد روان‌شناسی دانشگاه فردوسی مشهد

دکتر زهرا حسین زاده ملکی

مردادماه ۱۳۹۹